

МИЛОСЕРДНА ІРИНА МИХАЙЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри політичних теорій, кандидат політичних наук, доцент*

ЧИННИКИ ТА НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В умовах глобалізаційних процесів продовжується посилення дисбалансу сил у сфері підтримки міжнародної безпеки, який безпосередньо погрожує існуванню життя на планеті. Проблема підтримки та забезпечення ефективної міжнародної безпеки розглядається й буде розглядатися як серйозний чинник впливу на розвиток міжнародних відносин. Виклики безпеці не завжди зводяться до агресивних військових дій між державами. Вони включають війни і насильство усередині держав, поширення і можливість застосування ядерної, радіологічної, хімічної і біологічної зброї, тероризм і транснаціональну організовану злочинність. Ці загрози виходять як від недержавних суб'єктів, так і від держав. У ХХІ ст. ефективна та надійна міжнародна безпека може бути тільки загальною і усеосяжною. Така безпека повинна охопити усі держави і регіони, а також враховувати усі чинники, які впливають на міжнародну систему: військові, політичні, економічні та інші.

Значний внесок у дослідженні аналізу міжнародної безпеки та основних напрямків формування ефективної системи міжнародної безпеки внесли такі дослідники: А. Ротфельд, Дж. С. Най, Р.О. Кохен, А.Б. Алієв, А.Г. Арбатов, Г. Віловатих, В.Я. Потапов, А.І. Уткін, А.В. Федоров та інші.

Процес формування ефективної системи міжнародної безпеки можна охарактеризувати, як складний, який включає в себе різні фактори/напрямки – політичні, економічні, технологічні, біополітичні, гуманітарні та інші. Наврядчи можливо врахувати всі ці напрямки, в т.ч. змінні, і точно спрогнозувати їх еволюцію на далеку перспективу. Тим більше важко передбачити ймовірність появи якісно нових факторів/напрямків, які впливатимуть на трансформацію парадигми розвитку міжнародних відносин.

Ну думку А.І. Уткіна можна виокремити основні «потужні сили», які характеризують світовий історичний процес та, які впливають на формування безпеки в ньому: реалізація геополітичної потужності головним переможцем в холодній війні – США, та екстраполяція їх впливу на глобальному рівні, що спричинило формування однополюсної системи світу; глобалізація і бурхливе економічне зростання в індустріальному трикутнику світу (Північна Америка, Західна Європа та Східна Азія); ослаблення держав-націй на тлі посилення впливу ТНК та недержавних структур, які створюють нерегульовані процеси, що у результаті породжує хаос в світовій системі; поляризація матеріальної нерівності між бідною більшістю та багатою меншістю насе-

лення світу (такий стан раніше характеризується як протистояння Північ – Південь), яка загрожує глобальним вибухом; феноменальне демографічне зростання населення Землі, переважно в бідній його частині; несподіваний підйом нових гігантів, раніше всього Китаю (а також Індії, Бразилії та ін.); імміграція – зсув колосальних мас населення в зони чужих їм цивілізаційних установок; конфесійне відокремлення людства; скорочення планетарної ресурсно-сировинної бази на тлі розширення індустріальної зони [4, с. 18].

Можна погодитися із В.М. Кулагіним, що серед чинників, які впливають на сучасний світовий політичний процес є: глобалізація; інформаційна революція; демократизація світу; криза міжнародного права і міжнародне озброєне втручання; істотні зміни в розподілі економічної потужності (зокрема, прискорення економічного розвитку країн БРИКС); зміна глобального порядку денного після закінчення холодної війни – зростання пріоритетності невоєнних сфер світової взаємодії (він відзначає економічну, екологічну, гуманітарну); нова тріада погроз: міжнародний тероризм, поширення зброї масового ураження і засобів його доставки, а також внутрішні озброєні конфлікти [3, с. 52-60].

У свою чергу, Організація Об'єднаних Націй виокремлює шість блоків загроз міжнародній безпеці, якими світ повинен займатися в майбутні десятиліття: економічні і соціальні загрози, включаючи інфекційні хвороби і екологічну деградацію; міждержавний конфлікт; внутрішній конфлікт, включаючи громадянську війну, геноцид і інші масові звірства; ядерна, радіологічна, хімічна і біологічна зброя; тероризм; транснаціональна організована злочинність [1].

Що ж стосується створення ефективної системи міжнародної безпеки, слід відзначити та проаналізувати основні її напрямки: економічний, політичний та військово-безпековий.

Політична безпека – одна з найактуальніших проблем сучасності, для якої характерні масштабні трансформації, пов'язані з тим, що силові центри світу все з більшою наполегливістю вимагають перебування міжнародних інститутів з урахуванням власних інтересів, але забувають або нехтують фундаментальні принципи та норми міжнародного права, удаються до практики подвійних стандартів. І як результат – спостерігається грубе порушення країнами НАТО, США – Статуту ООН, інших основоположних основ міжнародного права. Фактично порушуються засади світового порядку, які склалися після Другої Світової війни, підривається авторитет міжнародних організацій та інстанцій, що відповідають за цивілізовану стабільність, за мирне врегулювання політичних конфліктів і готовність до консенсусу.

Серед чинників, які впливатимуть на політичний напрям формування системи міжнародної безпеки можна виділити: на глобальному рівні – загроза різкого загострення напруженості між провідними світовими державами; на регіональному рівні – загроза різкого загострення відносин між двома і більш ядерними державами; – загроза виходу ядерної або «порогової» держави з ДНЯО; – загроза передачі критичних технологій або зброї агресивним режимам або організаціям в обхід існуючих міжнародних режимів нерозповсюдження; на

локальному рівні – загрозові заяви керівництва «значимих» держав в адресу третіх країн; – відмова від ведення переговорів по врегулюванню конфліктів; – прийняття «жорстких» резолюцій Радою Безпеки ООН; – введення санкцій [2, с. 3].

Другим напрямом створення ефективної системи міжнародної безпеки є економічний. І якщо в умовах холодної війни поняття «міжнародна безпека» визначалося більшою мірою через політичні і військові чинники, то зкінця 80-х рр. ХХ ст. відбувається формування нового підходу до визначення міжнародної безпеки, який був пов'язаний з невоєнними чинниками і серед яких економічний чинник набув великого значення. А в науці починають використовувати нове поняття «міжнародна економічна безпека».

На думку О.Фоміна на практиці «економічний» вимір національної безпеки, а також і міжнародної безпеки, найтісніше пов'язаний із зовнішньою торгівлею: залежність від імпорту тих або інших товарів або видів сировини може сприйматися як ознака зовнішньої уразливості країни. Йдеться, по-перше, про «життєво важливі» товари: продовольстві, енергії, «стратегічній» сировині, по-друге, про високотехнологічну продукцію, по-третє, про озброєння [5].

За даними індексу міжнародної безпеки серед чинників, які впливатимуть на економічний напрям формування системи міжнародної безпеки можна виділити: на глобальному рівні – загроза світової економічної кризи; на регіональному рівні – загроза різкого падіння індексів ділової активності (біржових котировань) на основних світових біржах; – загроза різкого зростання цін на енергоносії; – загроза виникнення кризи в основних галузях промисловості провідних країн; на локальному рівні – різкі коливання цін на енергоносії; – прояв кризисних явищ в економіці основних країн; – падіння курсу основних світових валют; – інші значимі кризисні явища [2, с. 5].

Третім напрямом в створенні ефективної системи міжнародної безпеки виступає військовий, який пов'язаний з рядом проблем: тероризм, загроза поширення ядерної зброї, внутрішні військові конфлікти, загрози інформаційної безпеки і використання штучного інтелекту як чинника військової політики.

Сьогодні потенціал штучного інтелекту до кінця не розкрито, але його вже зараз називають «ною електрикою». Очікується, що технології штучного інтелекту дозволять зміцнити національну і міжнародну безпеку, наростити ефективність багатьох секторів економіки, підвищити рівень добробуту населення.

Таким чином, в умовах трансформації системи міжнародних відносин і для забезпечення функціонування ефективної системи міжнародної безпеки необхідно брати до уваги політичний, економічний та військовий напрями її забезпечення, які знаходяться під впливом глобалізаційних та інформаційних процесів. Отже, сучасна система міжнародної безпеки залежить від забезпечення інформаційної безпеки, і в умовах технічного прогресу ця залежність зростатиме.

Список використаної літератури:

1. Более безопасный мир: наша общая ответственность. Доклад Группы высокого уровня по угрозам, вызовам и переменам. ООН. 2004. [Электронный ресурс] – Режим доступа: URL: <http://www.un.org/russian/secureworld/part1.htm>.
2. Индекс международной безопасности, [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.pircenter.org/media/content/files/9/13462438640.pdf>.
3. Кулагин В.М. Международная безопасность: Учебное пособие для студентов вузов / В.М. Кулагин. – М.: Аспект Пресс, 2007. – 318 с.
4. Уткин А.И. Новый мировой порядок / А.И. Уткин. – М.: Алгоритм, Эксмо. 2006. – 640 с.
5. Фомин А. Экономическая безопасность государства [Электронный ресурс] / А. Фомин // Международные процессы. – 2010. – Т. 8. – № 3. – Режим доступа: <http://intertrends.ru/old/twenty-four/012.htm>.

Ключові слова: міжнародна безпека, світовий політичний процес, міжнародна економічна безпека, глобалізація, тероризм, штучний інтелект.

Ключевые слова: международная безопасность, мировой политический процесс, международная экономическая безопасность, глобализация, терроризм, искусственный интеллект.

Key words: international security, world political process, international economic security, globalization, terrorism, artificial intelligence.

ПЕРУНОВА ОЛЬГА СЕРГІЙВНА

*Департамент міжнародного співробітництва
та європейської інтеграції МВС,
заступник начальника управління – начальник відділу
з питань дотримання гендерної рівності*

ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

У XXI ст. забезпечення гендерної рівності та взаємопов'язаної з нею проблематики гендерно обумовленого насильства викликає все більшу зацікавленість серед громадськості, неурядових організацій, засобів масової інформації, приватних осіб, органів публічної влади, міжнародних об'єднань з метою її попередження та подолання. Викоринення та запобігання гендерно обумовленого насильства має сьогодні не просто важливе значення з точки зору теоретичної науки та захисту інтересу постраждалих осіб (жертв насильства), а й виступає каталізатором забезпечення національного інтересу кожної розвиненої країни, оскільки сприяє економічному, соціальному та загалом цивілізаційному розвитку суспільства, збалансуванню прав різних категорій населення, у тому числі і у гендерному контексті.

Як і будь-яке явище, гендерно обумовлене насильство потребує сутнісного та змістовного уточнення. У зв'язку із цим, одним із завдань для правової науки є дослідження понятійно-категоріального апарату у